

De honden van King Lear

De theateressays van Jürgen Pieters zijn boeiend en intelligent, vindt Erwin Jans, maar gaan ze wel over *theater*?

Er verschijnt in Vlaanderen nog steeds niet veel essayistisch werk over theater. De vluchtigheid van het medium lijkt zich in hoofdzaak te vertalen in de vluchtigheid en de beperkte omvang van een krantenrecensie. De publicaties van het vti en de bijdragen in enkele tijdschriften vormen daarop de enige uitzonderingen. Een bundel beschouwingen over hedendaags (Vlaams) theater is op zich reeds een gebeurtenis. In *De Honden van King Lear* verzamelt Jürgen Pieters (verbonden aan het Literatuurdepartement van de Rijksuniversiteit Gent) een aantal opstellen die voorheen verschenen in het nwt, Yang en Documenta. Ze behandelen voorstellingen van Tg Stan (*Een vijand van het volk*), Guy Cassiers (*Faust*), Need-company (*The Snakesong Trilogy*), Blauwe Maandag Compagnie (*Ten Oorlog*), Peter Sellars (*The Merchant of Venice*), Heiner Müller (*Arturo Ui*). Met kennis van zaken plaatst de auteur de teksten in een historische en culturele context en gaat in op het waarom van een eigentijdse encenering. De bedenkingen die ik bij de bundel wil formuleren, gaan dan ook nauwelijks over wat er staat maar veel meer over wat er niet staat. Ik ben er mij van bewust dat ik daardoor onrechtvaardig ben ten opzichte van deze bedachtzaam en intelligent geformuleerde opstellen, maar tegelijk misschien rechtvaardig ten opzichte van iets dat ook voor de auteur zelf essentieel is en dat hij de 'formele eigenheid van het theater' noemt.

Het probleem van deze bundel opstellen is m.i. dat de voorstellingen die erin besproken worden slechts 'aanleiding' zijn. De auteur wijst

daar zelf met zoveel woorden op: 'De stukken die ik schreef, hoefden niet nadrukkelijk over deze voorstellingen te gaan – naar *aanleiding van* was meer dan voldoende.'(162) Het was dus niet de bedoeling van de auteur om aan opvoeringsanalyse te doen. Dat dat in het boek dan ook weinig gebeurt, kan dus eigenlijk geen punt van kritiek zijn. Toch knelt daar precies het schoentje. En de auteur heeft dat ook zo aangevoeld. In een merkwaardige epiloog lijkt hij zich daarvoor tegelijk te rechtvaardigen en te verontschuldigen. Hij wijst er zelfs op dat een bepaalde voorstelling helemaal verdwenen is uit een van de essays: zijn beschouwingen over *The Tempest* van Shakespeare hebben de encenering van de Roemeense regisseur Silviu Purcारेte volledig uitgewist. Maar door dit te schrijven roept hij die verdwenen voorstelling alsnog als een geestesverschijning in zijn tekst weer op. Ook de omgekeerde uitwissing is gebeurd en daarover gaat de epiloog. De auteur verontschuldigt zich ervoor dat hij geen essay geschreven heeft over Bob Wilson, 'de theatermaker die ik wellicht het meest bewonder van allemaal'(162). Jürgen Pieters vertelt hoe hij meer dan eens geprobeerd heeft met woorden vat te krijgen op Wilsons voorstellingen: 'Geen enkele keer lukte het zoals ik het wilde – zo prachtig vond ik de voorstellingen. Het betoog dat ik telkens opnieuw begon op te bouwen, had weinig of niets te maken met de voorstelling die ik had gezien.'(162) De voorstelling van Wilson heeft het essay over Wilson uitgewist. En ook die voorstelling waart als een spook door de bundel.

Het is een authentieke frustratie die de auteur verwoordt en die iedereen die over theater voorstellingen schrijft herkent. Maar ook in de andere essays blijft de voorstelling als zintuiglijk gebeuren, als *signifiant*, te veel afwezig en wordt voornamelijk als *signifié* behandeld. Dat de auteur beslist voorstellingen enkel als uitgangspunt te nemen voor zijn beschouwingen, is deel van zijn vrijheid als schrijver. Alleen wordt het soms onduidelijk waar de op zich boeiende beschouwingen naartoe willen. Meestal wordt de voorstelling pas na één derde van het opstel geïntroduceerd en vooral via de tekst: veel Shakespeare, maar ook Goethe, Ibsen en Brecht. De duiding van de schrijvers gaat aan de analyse van de opvoeringen vooraf. Vanuit de tekst worden vragen geformuleerd waarop de voorstelling al dan niet een antwoord formuleert. Het is nochtans het gebeuren op de scène dat in moderne voorstellingen de betekenis organiseert, en niet langer de tekst: de stem en het lichaam van de acteur, zijn graad van identificatie of ironische afstand, zijn aan- of afwezigheid op de scène, de materiële scenografie en haar connotaties... Dit is geen 'vormgeving', maar een particuliere lezing van een tekst.

Het is die omgekeerde beweging – de encenering die aan de tekst zijn betekenis geeft – die voor mij te weinig in deze opstellen wordt gearticuleerd. In zijn opstel over Ibsen en Shaw bespreekt Jürgen Pieters een encenering van *Een vijand van het volk* door Tg Stan. Maar hij vermeldt er niet bij dat die voorstelling bij Stan *JDX A Public Enemy* heet. Dat is meer dan een detail. De Engelse titel en de verwijzing naar